

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่มีบทบาทภารกิจที่หลากหลายด้าน ทั้งภารกิจตามบทบาทหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ภารกิจภายใต้การบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น รวมถึงภารกิจที่เป็นนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล โครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ นับเป็นอีกหนึ่งนโยบายของรัฐบาลที่ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตรดำเนินการ ซึ่งรัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนนโยบายความช่วยเหลือเกษตรกร กรณีราคาผลผลิตตกต่ำโดยผ่านโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นโครงการประกันรายได้เกษตรกร โครงการรับจำนำ โครงการแทรกแซงราคา เป็นต้น เพื่อเป็นการยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้เหมาะสม และสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรโดยไม่บิดเบือนกลไกการตลาด มุ่งหวังให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์จากโครงการโดยตรงและทั่วถึง ซึ่งการดำเนินการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลังได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีการผลิต 2553/54 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกร กรณีจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรในราคาที่ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน และให้เกษตรกรมีกำไรจากการประกอบอาชีพการเกษตร สามารถยึดเป็นอาชีพหลัก ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น โดยให้เกษตรกรทุกรายมีโอกาสเข้าร่วมโครงการมากที่สุด นอกจากนี้เพื่อให้มีฐานข้อมูลเกษตรกรที่ถูกต้องครบถ้วน และสมบูรณ์ และให้เกษตรกรใช้เป็นหลักฐานในการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ตามนโยบายของรัฐบาล เนื่องจากในปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดโครงการหรือมาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร หลายโครงการ เช่น โครงการรับจำนำข้าว จำนำมันสำปะหลัง พร้อมกันนี้ยังนำข้อมูลที่ได้จากการขึ้นทะเบียนไปเป็นฐานข้อมูลประกอบการช่วยเหลือเกษตรกรเมื่อประสบภัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นอุทกภัย ภัยแล้ง และศัตรูพืชระบาด (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555: 1)

มันสำปะหลังนับเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดชลบุรี และเป็นหนึ่งในสามของชนิดพืชที่สามารถเข้าร่วมโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรได้ มันสำปะหลังเป็นพืชที่นิยมปลูกมากครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดชลบุรี โดยมีเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังจำนวน 5,168 ราย และมีพื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง 306,368 ไร่ ผลผลิตในปี

พ.ศ. 2555 จำนวน 1,351,779 ตัน ราคาขั้นต่ำหลังสด 2.05 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งอำเภอบางละมุง นับเป็นอีกหนึ่งอำเภอในจำนวน 11 อำเภอของจังหวัดชลบุรีที่ปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งอำเภอบางละมุงตั้งอยู่ทางตอนใต้ของตัวจังหวัดชลบุรี มีพื้นที่การเกษตรทั้งอำเภอจำนวน 84,494 ไร่ เกษตรกร 3,708 ราย มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังจำนวน 48,463 ไร่ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง 1,801 ราย โดยที่ผ่านมากษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังมักประสบปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ในขณะที่ราคาผลผลิตตกต่ำ ผลผลิตต่อไร่ต่ำ อีกทั้งยังประสบปัญหาการระบาดของโรคแมลงและศัตรูพืชอีกด้วย (สำนักงานเกษตรอำเภอบางละมุง, 2556: 2) ในปี 2555/56 ในอำเภอบางละมุง มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการขึ้นทะเบียนผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ (มันสำปะหลัง) จำนวน 551 ราย และจากการดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจที่ผ่านมา พบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ ให้ข้อคิดเห็นในเบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาที่ประสบ เช่น ขาดเอกสารที่ใช้ในการเข้าร่วมโครงการฯ ขั้นตอนโครงการฯ ยุ่งยากและซับซ้อน การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง เป็นต้น

ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เพื่อประเมิน วิเคราะห์ ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังที่เข้าร่วมโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ว่ามีความพึงพอใจต่อโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ อย่างไร รวมถึงปัญหาและข้อเสนอแนะจากการดำเนินโครงการฯ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการดำเนินโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจและโครงการอื่น ๆ ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

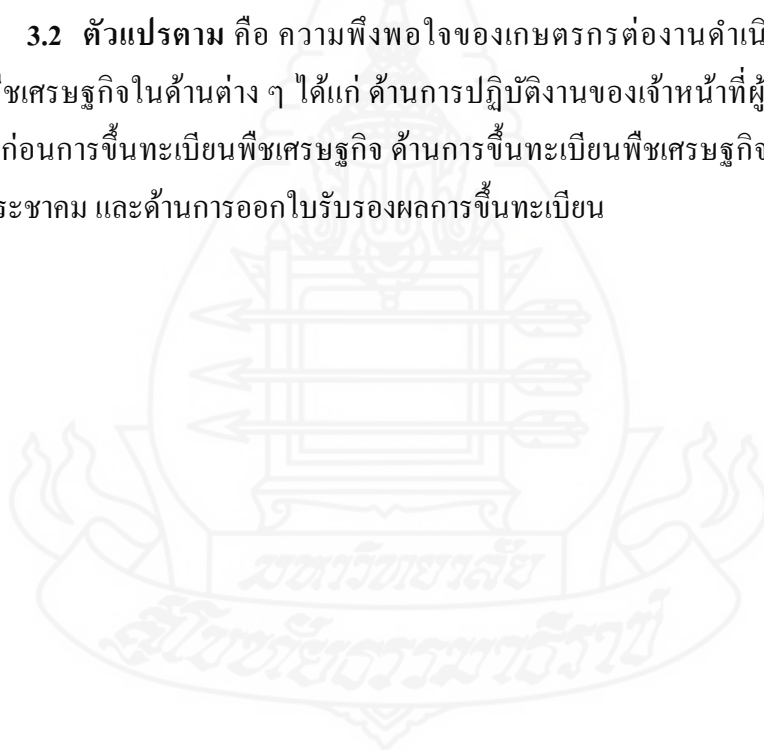
2.4 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้ารับบริการในโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของผู้รับบริการ เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกองค์กร ลักษณะการถือครอง และแหล่งเงินทุน สภาพทางสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์ในการผลิตมันสำปะหลัง สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ผลิตมันสำปะหลัง จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลผลิตที่ได้รับ รายได้จากการขายผลผลิต ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจของเกษตรกรต่องานดำเนินงานโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านการเตรียมการก่อนการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ด้านการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ด้านการตรวจสอบและการประชาสัมพันธ์ และด้านการออกใบรับรองผลการขึ้นทะเบียน

ตัวแปรอิสระ

ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร

1. เพศ
2. ระดับการศึกษา
3. การเป็นสมาชิกองค์กร
- 4 ลักษณะการถือครอง
5. แหล่งเงินทุน

1.สภาพทางสังคม

- 1.1 อายุ
- 1.2 จำนวนสมาชิกครัวเรือน
- 1.3 ประสบการณ์ในการผลิตมันสำปะหลัง

2.สภาพทางเศรษฐกิจ

- 2.1 ขนาดพื้นที่ผลิตมันสำปะหลัง
- 2.2 จำนวนแรงงานในครัวเรือน
- 2.3 ผลผลิตที่ได้รับ
- 2.4 รายได้จากการขายผลผลิต
- 2.5 ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง

3. ปัจจัยอื่น ๆ

- 3.1 การรับรู้ข้อมูลการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ

ตัวแปรตาม

ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินงาน โครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ปี 2555/56

1. ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ
2. ด้าน การเตรียมการก่อนการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ
3. ด้านการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ
4. ด้านการตรวจสอบและการประชาคม
5. ด้านการออกไปรับรองผลการขึ้นทะเบียน

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

สภาพทางสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์ในการผลิตมันสำปะหลัง สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ผลิตมันสำปะหลัง จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลผลิตที่ได้รับ รายได้จากการขายผลผลิต ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ของเกษตรกรในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีอย่างน้อยหนึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการดำเนินโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

5. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการดำเนินโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

5.1 ขอบเขตเชิงพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ที่เข้าร่วมโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ปี 2555/56

5.2 ขอบเขตเชิงเนื้อหา ศึกษาในเรื่องของข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกองค์กร ลักษณะการถือครอง และแหล่งเงินทุน สภาพทางสังคม ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์ในการผลิตมันสำปะหลัง สภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ขนาดพื้นที่ผลิตมันสำปะหลัง จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลผลิตที่ได้รับ รายได้จากการขายผลผลิต ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ และความพึงพอใจของเกษตรกรในการดำเนินโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านการเตรียมการก่อนการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ด้านการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ด้านการตรวจสอบและการประชาสัมพันธ์ ด้านการออกใบรับรองผลการขึ้นทะเบียน

5.3 ขอบเขตเชิงเวลา การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของเกษตรกรในการดำเนินโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ปี 2555/56 เก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน 2557 ถึงเดือนมิถุนายน 2557

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตที่ชัดเจนยิ่งขึ้นและเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องในความหมายของคำศัพท์ที่ได้ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้กำหนดความหมายเฉพาะไว้ดังนี้

6.1 เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่มีอาชีพปลูกมันสำปะหลังที่เข้าร่วมโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ปี 2555/56 ในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

6.2 พืชเศรษฐกิจ หมายถึง พืชที่ทำรายได้หลักให้แก่เกษตรกรในอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยในงานวิจัยนี้พืชเศรษฐกิจ คือ มันสำปะหลัง

6.3 การขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจ หมายถึง การแจ้งข้อมูลการผลิตมันสำปะหลังของครัวเรือนเกษตรกรต่อหน่วยงานกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อเป็นข้อมูลในการเข้าร่วมโครงการของภาครัฐ

6.4 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร หมายถึง ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกองค์กร ลักษณะการถือครอง และแหล่งเงินทุน

6.5 สภาพทางสังคม หมายถึง ข้อมูลทางด้านสังคมของเกษตรกร ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และประสบการณ์ในการผลิตมันสำปะหลัง

6.6 สภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้แก่ ขนาดพื้นที่ผลิตมันสำปะหลัง จำนวนแรงงานในครัวเรือน ผลผลิตที่ได้รับ รายได้จากการขายผลผลิต ต้นทุนการผลิตมันสำปะหลัง และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ

6.7 ความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจของเกษตรกรที่มีต่อการดำเนินโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ปี 2555/56 ในด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านการเตรียมการก่อนการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ด้านการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ด้านการตรวจสอบและการประชาสัมพันธ์ และการออกใบรับรองผลการขึ้นทะเบียน

6.8 โครงการฯ หมายถึง โครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ปี 2555/56

6.9 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร หมายถึง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอบางละมุงที่ปฏิบัติงานโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ ปี 2555/56

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของเกษตรกรทั้งทางสังคม ทางเศรษฐกิจ ความพึงพอใจของเกษตรกร ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ ปัญหาและ

ข้อเสนอแนะ สามารถอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินโครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจ และโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

7.1 เพื่อเป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขวิธีการดำเนินงาน โครงการขึ้นทะเบียนพืชเศรษฐกิจและโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกษตรกรพึงพอใจสูงสุด

7.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

